

ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ НЕДОХІДНИМИ АКТИВАМИ БАНКУ

Постановка проблеми. Банківська діяльність потребує посиленої уваги з боку регулятора і постійної оцінки свого фінансового стану з боку менеджерів банку, оскільки банки залучають кошти клієнтів із метою забезпечення своєї кредитної діяльності, тобто розміщують тимчасово вільні кошти в активні операції. Вдале управління як активами, так і пасивами є запорукою успішної діяльності банку. Золоте правило банківської діяльності полягає в тому, що активи і пасиви повинні бути узгоджені за строками. Однак досягти цього на практиці майже неможливо. Тому банк має обрати таку стратегію управління банком, яка дозволяла б максимізувати ефективність банківських операцій при одночасному збереженні ліквідності банку.

Мета статті – пошук шляхів удосконалення процедури аналізу активів банку на основі управління недохідними активами банку.

Виклад основного матеріалу. Управління активами банку – один із підходів, який дозволяє банку балансувати між такими показниками як “ліквідність-дохідність”. По-перше, слід зазначити, що управління активами банку (або певною їхньою частиною) не може здійснюватися окремо від управління пасивами, оскільки банк є інтегральною системою, що вимагає комплексності у своїй оцінці.

Для здійснення аналізу недохідних активів з позицій вирішення дилеми “ліквідність-дохідність” пропонуємо використати коефіцієнт співвідношення недохідних та дохідних активів (HA_A):

$$HA_A = HA / DA, \quad (1)$$

де HA – недохідні активи;
 DA – дохідні активи.

При розрахунку зазначеної величини слід враховувати особливості кожного банку. На нашу думку, доцільно умовно всі вітчизняні банки поділити на три категорії (за визначеними стратегіями розвитку протягом певного періоду). Кожна така група банків матиме свій коефіцієнт HA_A , а саме:

- HA_{A1} – співвідношення недохідних та дохідних активів за еволюційного розвитку;
- HA_{A2} – співвідношення недохідних та дохідних активів за помірної стратегії;

- HA_{A3} – співвідношення недохідних та дохідних активів за агресивної політики.

Еволюційний розвиток банку означає поступовий прогрес у нарощуванні бази як дохідних, так і недохідних активів, а не миттєве нарощування недохідної бази за незначного збільшення дохідної.

Помірна стратегія нарощування активів полягає в певному балансуванні між революційною та еволюційною формами.

Агресивна стратегія означає миттєву реакцію менеджерів банку на нарощування недохідних активів із одночасним збільшенням дохідних.

Оптимальний коефіцієнт співвідношення недохідних та дохідних активів доцільно ввести для кожної групи банків. Розрахунок оптимальних коефіцієнтів складніший за визначення розрахункового, тому зупинимося на особливостях першого. Для обчислення цього показника потрібно проаналізувати діяльність банків, які входять до різних груп за стратегіями розвитку і виконують нормативні вимоги Національного банку України.

Для розрахунку оптимального коефіцієнта HA_{A1opt} ми порівняли його з показниками миттєвої ліквідності та рентабельності банку. Завдяки цьому ми змогли знайти таке значення HA_{A1opt} (HA_{A2opt} , HA_{A3opt}), згідно з яким можна досягти найбільш ефективного співвідношення показників ліквідності та рентабельності.

Системну реакцію банків певної групи на відхилення розрахованого фактичного показника від оптимального подано в табл. 1.

Банки, які входять до перших двох груп, у разі незначного відхилення своїх розрахункових показників від оптимальних вважають недостатнім збільшення дохідної бази для розширення недохідної.

Але вже при подальшому відхиленні банки, які дотримуються помірної політики, повинні розглядати питання про вжиття заходів щодо врівноваження HA_{A2} та HA_{A2opt} .

Таблиця 1

**Можливі дії банків на відхилення
розрахункового показника від оптимального**

Оптимальне значення	Стратегія		
	еволюційна	помірна	агресивна
Для еволюційної стратегії (HA_{A1opt})	Відсутність реакції	Очікування подальшої тенденції	Проведення певних заходів
Для помірної стратегії (HA_{A2opt})	Очікування подальшої тенденції	Відсутність реакції	Проведення певних заходів
Для агресивної стратегії (HA_{A3opt})	Проведення певних заходів	Очікування подальшої тенденції	Відсутність реакції

Агресивні банки при виникненні будь-якої нерівності повинні розглядати питання щодо узгодження розрахункового й оптимального значення коефіцієнтів.

Саме такий підхід дав нам змогу адекватно визначити розмір недохідних активів. Схематично проблему “дохідність-ліквідність” у взаємозв’язку з недохідними активами подано на рис. 1.

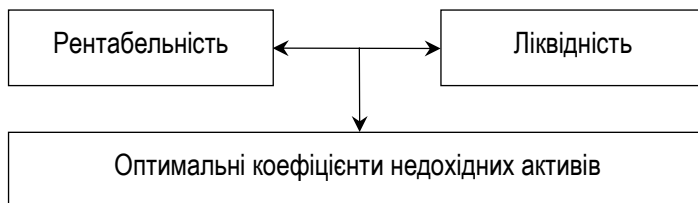

Рис. 1. Взаємозв’язок між ліквідністю, рентабельністю та недохідними активами

Рентабельність діяльності банку ми визначали за формулою

$$\text{Рентабельність} = \frac{\text{Прибуток}}{\text{ДА} + \text{НА}} \quad (2)$$

За формулою (2) ми врахували вплив на рентабельність як дохідних, так і недохідних активів.

Сьогодні інтеграція системи аналізу активів банку в загальну систему управління банком досягла такого рівня, що без сегмента управління недохідними активами неможливо уявити весь процес менеджменту. Отже, аналіз є однією зі складових планування, регулювання та управління, він стає більш комплексним у своєму підході. У схемі, яку наводить В. Кочетков [2], аналіз активів здійснюється в розрізі операцій, тоді як аналіз пасивів – за складовими (блоками). Це відбувається через брак уніфікованого підходу до аналізу фінансової установи в цілому.

З метою уніфікації підходу до побудови комплексного аналізу банківської діяльності аналіз активів слід проводити з уніфікованої позиції, а саме: за їх складовими (дохідні та недохідні). Такий підхід дасть змогу, по-перше, визначити місце аналізу недохідних активів у системі комплексного аналізу банківської діяльності, по-друге, враховувати всі фактори впливу і тенденції, що спостерігаються в банку і, як наслідок, розробляти ефективні прогнози майбутнього розвитку кредитної установи (рис. 2).

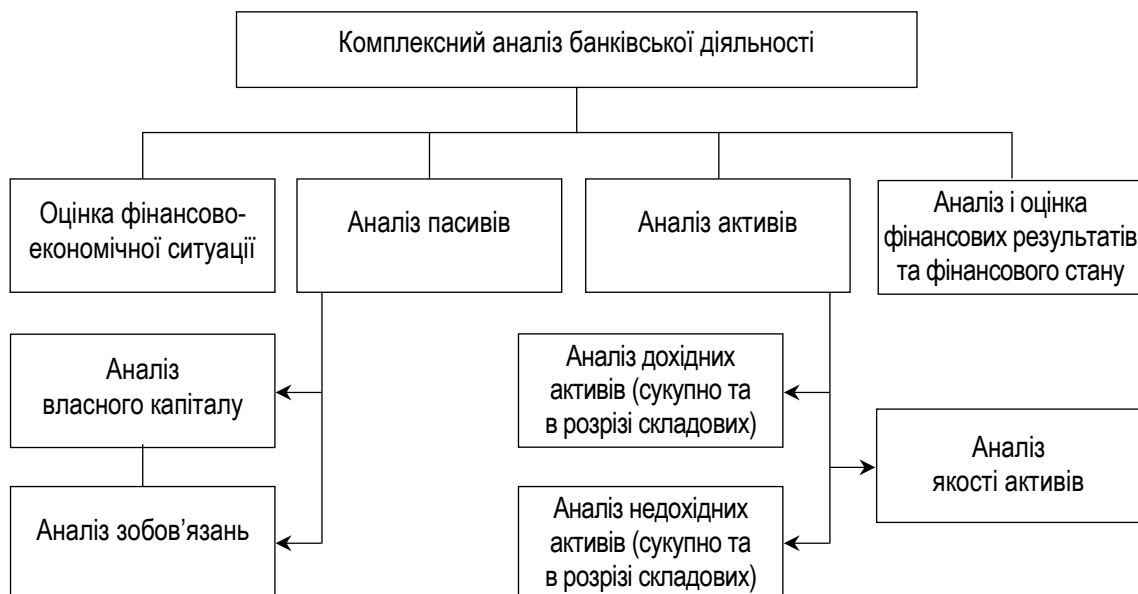

Рис. 2. Оцінка недохідних активів у системі комплексного аналізу банку

Аналіз недохідних активів є важливим елементом загального аналізу кредитної установи, оскільки без їх вивчення керівництво банку не зможе враховувати всі чинники, що впливають на результат діяльності як окремих відділень, так і банку в цілому.

Зміст і завдання аналізу недохідних активів впливають із функцій, які він виконує в системі інших прикладних економічних наук.

По-перше, це наукове обґрунтування поточних і перспективних планів щодо розширення діяльності крізь призму збільшення недохідних активів. Без глибокого аналізу структури й динаміки недохідних активів та їх взаємозв'язків з іншими елементами активів і зобов'язань важко визначити закономірності розвитку банку, виявляти недоліки й помилки, науково обґрунтувати план, вибрати оптимальний варіант управлінського рішення.

По-друге, аналіз недохідних активів дає змогу контролювати виконання планів та управлінських рішень. Слід зазначити, що бухгалтерський облік також виконує контрольні функції в момент реєстрації, узагальнення та систематизації інформації під час здійснення фінансових операцій.

Однак це не виключає контролю також у процесі аналізу банківської діяльності, який проводиться з метою не стільки констатації фактів та оцінки досягнутих результатів, скільки для виявлення недоліків, помилок та оперативного впливу на фінансову діяльність установи.

Саме тому необхідно підвищувати оперативність і дієвість аналізу недохідних активів банку, що дасть змогу підвищити ефективність банківської діяльності.

По-третє, аналіз сприяє виявленню резервів підвищення ефективності функціонування банку на базі використання досвіду та досягнень науки і практики.

Методика проведення аналізу недохідних активів включає в себе сукупність способів, правил і заходів, які в комплексі мають сприяти досягненню максимального ефекту від банківської діяльності, враховуючи вимоги до стійкості та прибутковості фінансової установи.

Для того щоб реалізувати методику аналізу недохідних активів, ми використали метод порівняння, метод групування даних, метод використання абсолютних і відносних показників, балансовий метод, графічний метод, метод табличного відображення аналітичних даних.

Серед основних перспектив розвитку аналізу слід зазначити його еволюційність, поряд із розвитком інформаційних технологій та технічних засобів, тобто здійснення аналітичних процедур за допомогою автоматизованого робочого місця (АРМ) аналітичного працівника. Отже, можна побудувати алгоритм організації аналізу недохідних активів банку (рис. 3).

Висновки. Таким чином, виникає потреба в побудові цілісної системи аналізу недохідних активів. Але це не означає, що ми не враховуємо в разі потреби можливості проведення аналізу кожної складової окремо.

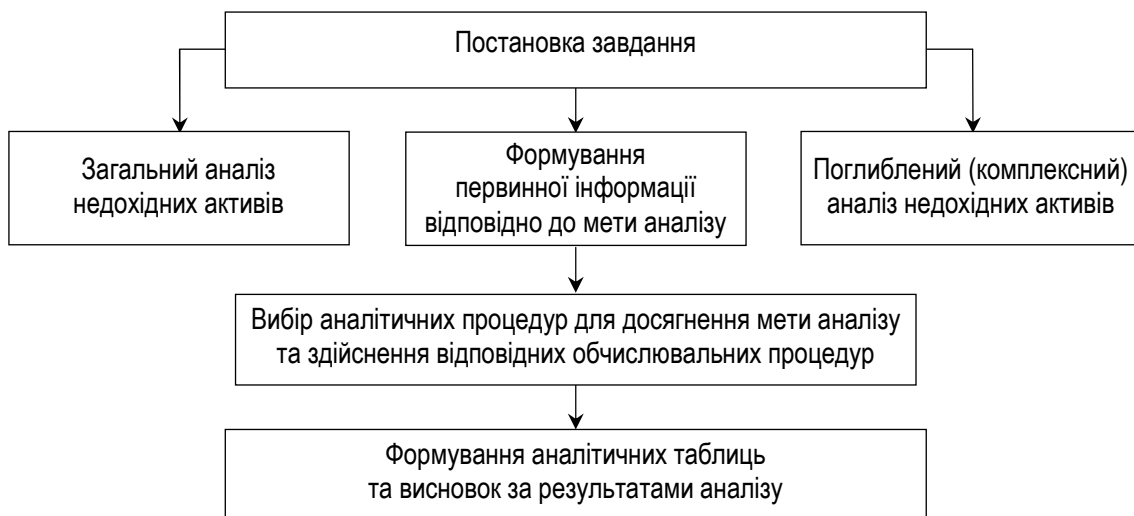

Рис. 3. Схема організації аналітичної роботи з недохідними активами банку

Вважаємо, що банківські аналітики при визначенні надійності та ефективності своєї діяльності повинні враховувати також частку недохідних активів у загальних активах банку.

Недостатня кількість недохідних активів призводить до великих експлуатаційних витрат, а отже, до підвищення собівартості банківських послуг. Надлишок же їх сигналізує про наявність баласту, який обтяжує установу, стримує її розвиток, відволікаючи з обігу значні кошти. Отже, для забезпечення рентабельної діяльності банку необхідно дотримуватися

певної пропорції між ними. Для того, щоб вийти на необхідний середній рівень недохідних активів у наступний період (у разі проведення аналізу окремою банківською установою), аналітики банку використовують метод екстраполяції власних накопичених даних за попередні періоди. Результатом діяльності банку є прибуток (збиток), а оскільки дохідні активи безпосередньо впливають на нього, то вони містять у собі ті фактори, які чинять вплив і на них. Недохідні активи акумулюють вплив “недохідних” факторів¹ на результуючий показник, врахування яких дає змогу всебічно оцінити як банківські активи, так і діяльність банку.

Список літератури

1. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні. Затверджена постановою Правління НБУ від 28.08.2001 № 368 // www.rada.gov.ua.
2. Кочетков В.М. Основи аналізу банківської діяльності: Навч. посібник. – К.: Видавництво Європейського університету, 2005. – 116 с.
Отримано 20.10.2007

Набок, Р.М. Підходи до управління необхідними активами банку [Текст] / Р.М. Набок // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць. - Суми: УАБС НБУ, 2007. – Вип.21. - С. 177-183.

¹“Недохідні” фактори – це фактори, які є наслідком наявності в банку певного розміру недохідних активів.